

Сјутрашњи дан посвећен је нашем владаноу, Његовоме Краљу, Височанству Књазу Господару, Желе, које се сваке године тога дана широм наше земље видно исказују за здравље и срећу нашег Господара и узвишенога Владалачкога Дома, добијају о овогодишњем Николдану још јачу силину и још већи значај. Ове године, тако тешке и судбоносне по Црну Гору и српски народ, душа свакојега Црногорца стрени од узбуђења и мислима својима хита Пријестолу Његовога Краља, Височанства Књаза Господара, полажући у Њега све наде, којима је сада прожет цео наш народ. Увијек искрене и добре жеље Црногорца за срећу и дуг вијек Њ. Кр. В. Господара као да су сада дошле до израза опште народне молитве, да Свемогући, који чува Црну Гору и српски народ, нарочито данас блије над нашим владаноцем и да Му својом милостијом досуди, да без великих мука поднесе огромни терет брига и одговорности за општу народну посао, којим по дужности рукује. Та молитва, која потиче из дубине народне душе, добија сјутра видни израз у општем усклику:

Живео Књаз Никола I!
Живео Његов Дом!

Цетиње, 5. децембра

Генерално обиљежје аустро-угарске монархије кроза цијелу њену историју било је остало: да робити туђе земље и народе. Заклопимо књигу историје и погледајмо оно што данас та монархија представља, увидјећемо да је оно, што смо горе рекли, доказано и самим данашњим шаренилом њеним. Аустрије и Аустро-Угарске има, али нема аустријске и аустро-угарске народности. У оквиру те монархије живе до некаквих дванаест народа, од којих господаре само Нијемци и Мађари, а сви су други потчињени. Ти, који су потчињени, у огромној су већини, али су неправни. Не признаје им се ни језик, ни народност, нити уживају једнака права која имају Нијемци и Мађари. За најобичније право, које им припада по природи и Божјој правди, морају да се боре стољећима. Пориче им се име, не допуштају им се школе, забрањује им се матерњи језик у њиховоме рођеном дому, а кроза вјеру промаља се ђаволни рог у виду наметнутих пастира и архинастира, који су њихови чиновници.

Погледајте како је у братској чешкој краљевини. Краљевина је, али по имену. Чешка се зове, али Чеси нијесу господари. Заповиједа им Нијемац. Они су у својој рођеној кући грађани другог реда, полуробље њемачко. У својој рођеној кући они не смију свуда го-

ворити својим језиком. За једно „здије“ (овдје) осуђивани су чешки рекрути са по двије године затвора. Требало је рећи њемачки: hier.

Како је у српско-хрватској бановини? И то се зове краљевином. Краљевина, али без краља. Краљевина, али народ у њој бесправно је робље. Жандарска чизма је символом власти у тој Краљевини. На врху је један бан, наметнут од стране Мађара — бан противу воље народне. Постоји неки вид уставности, али се влада мимо њега. Има и неки сабор, али кад неће да буде послушни скуп мађарских бирова — нема га. Народна се воља нигдје не чује и нигдје не види. Сузбија се. Живахници елементи међу се у кврге и трипају у тамнице. Велеизлајници су!

Како је с Румунима? Како с Русинима? Како с Талијанима, Словенцима, Србима, Буњенцима и т. д.? Све је то робље њемачко и мађарско. Све је то метнуто под чизму и гази се. Ако се проракоче, пуца се на њих и они падају мртви и рањени. Крв словенска облила је калдрму у Љубљани, крв чешка у Прагу, крв талијанска у Бечу, крв српска срца се на памук у Троједници и Мађарској, крв румунска прокурена је у Брдењу.

Тако Аустрија и Аустро-Угарска поступају с народима који нијесу Нијемци и Мађари. Тако су поступали за све вријеме своје дуге историје.

Шта је радила у Италији, зна се. И ту је оставила најгору успомену. Не зна се, да ли је раја под старом Турском или су Талијани под Аустријом грозније патили. Гдје је год ногом стала крвнички је газдовала. Гдје је год владала, пожњела је мржњу и анатему.

Сузбијена одасвуд, бацила се сад на српски народ. Ово јој је пошљедња котва спасења. Зато је легла на нас свом силом својом. Оно што је практиковала кроза сву своју историју и што се тако страшно испољило на талијанском народу, то се сад понавља над српским. Цинизам је њен без стида — толики, да свијету отворено вели: недам да се српски народ уједини, не дам да се образује велика српска држава. То више није политика обичнога курса; то је отворена проповијед насиља и права јачега. То је и најдрскије називање Србије и Црне Горе и васколиког српског народа на борбу, на очајан отпор. Или зар да ћутимо кад нам се инфамно у очи каже: недам да живите! И зар смо онда ми нарушници мира — ми, који смо оваким циничким изазивањем стављени да бирамо или борбу одмах сад, па да јуначки попадамо, или кукавичку смрт која ће доћи без борбе кад Аустрија прогута и свари што је сад обзинула?

Обзинула је Босну и Херцеговину. Ставља услов: или да јој се остави пљачка да је носи, или ће да запали Европу. Гради се, у очајању, као да јој није стало да и сама у пожару пропадне. Рачуна на страх мирољубивих држава, а сама ће се највише смрзнути од страха ако ове ријеше да прије приде и општи пожар но да пусте лупежа да бјжи.

Пронашла је и неко своје право. То право изводи из окупације, а окупацију је измислила силом и пријетњом на Берлинском Конгресу, чије је стипулације сад погазила. Овдје није само софизам ријечи, него и дјела. Право на анексију као пошљедницу окупације је софизам. Нигдје у здравоме разуму нема логичне везе између окупације и анексије, најмање таке, да се то тумачи као неко право, које као да јој је остануло од бабаземана. Ако ћемо да говоримо о праву, онда је оно по Берлинском Уговору на страни Турске, а по народности на страни нашој. Апсолутно ту Аустрија нема шта да тражи. Нити по националности, нити по праву својине. Па опет она одриче право и Турској и нама и истиче своје.

То њено право најбоље ће се видети ако се ставимо ван факта окупације и узмемо ствар као да је истом сад и топрв препадом заузела Босну и Херцеговину. Како је то право? Никакво. Апсолутно никакво. То је право песнице, које је могло постојати само у полумраку средњег вијека.

На томе гледишту, у оскудици здравог разума и поштења, ставили су се аустро-угарски политички адвокати бранећи поступак своје државе. На то гледиште стао је и барон Ерентал према Европи и појединим личностима, које га интервјуишу.

Ту теорију развијао је он недавно и према извјештоцу *Одеских Новости*, овластивени га да може публиковати што му је казао. Ми смо у дојаконшњем побили све што је казао, само се нијесмо хтјели дотаћи онога тврђења, да је народ Босне и Херцеговине миран и да је то доказ да није противан анексији.

Зар и то побјјати? Зар је робље по тавницама задовољно својом судбином? А оно се не буни. Мирно је.

Зашто је мирно? Треба ли свијету и г. Еренталу и то објашњавати? Из истих је разлога миран и народ Босне и Херцеговине. Без оружја, без права да каже шта хоће, убијан и трпан у тавнице, праћен на свакоме кораку жбирима, опкољен ода свуд органима власти који су до зуба наоружани и готови да на прву ријеч незадовољства убијају, пред топовима који

су с утврђења зинули да на први покрет просну огањ и смрт, шта могу Босанци и Херцеговци до ћутати и мировати? Позивати се на ту чињеницу као на доказ да су са анексијом задовољни, значи очигледно обмањивати свијет и рачунати на плиткост његовога схватања.

Хоће ли се да се зна какво је задовољство Босанаца и Херцеговаца, као и што желе да с њима буде, нека се да слобода да кажу своје мишљење. Нека се допусти плебисцит у одсуству аустријског притиска. Ерентал, и нико од дошљака и освојача нема права да код живог народа у његово име неоплашћен говори. Тако су они говорили и у име погаженога талијанског народа, тако они бране своју тиранију спрема свих народа које су заробили па сад даве. То насиље генерално је одличније аустро-угарске монархије кроза сву њену историју, то јој је карактеристика и данас, у пошљедњој фази отицања и заробљавања туђих народа.

Палавичини иде

Палавичини остаје

Узвештава се ова наша црно-жута сусјетка, па никако да се скраси. Не држи је кожа више. Час је љубавна, час осорна, сад се улажује, сад дури, намеће своје пријатељство, а послије пријети: хвали Турке, затим их куди, нуди Русији накнаду за анексију, „јер је Балкан довољно простран“, а послије је код Турака „једи да хоће да се на рачун Турске прошири; Палавичини иде и остаје; данас неће споразум због бојкота, а сутра га намеће и ако је бојкот жешћи и ти Боже знај на какве већ начине ова стара куја не кели дубе и не врти репом. Изгубила се. Не зна ни сама шта да отпочне.

Тврди пазар мислите неће ни пару попустити, и послије вас хвата за јаку и нуди у пола цијене. Ми смо за тај њен стари марифетдук добро знали, зато смо у чланку „Наврта“ у броју 43 и рекли: „Кад није ни то помогло (срба), пријеге страшно мјером — одсуством посланика Палавичинија. Ако ли и то не помогне, употребите најачу мјеру: вратиће се Палавичини с одсуства и гутаће што је надробило, те ако се на тај начин Турци буду задобили.“

И догодили смо. Погодили смо више но што смо хтјели: Палавичини није ни отишао. Пријетно је празном пушком. Сад оно га опет богоради код великог везира.

Тако ће исто да буде и с конференцијом и с погађањем на конференцији. Затезаће дрско докле год може, али чим види да ће да се прекине, попустиће не пару, него читаво поља цијене. Треба бити само непоустуљив спрема ње.

Има двије врсте кукавичлука: искреног и пренепреденог. Први попустиће одмах, други је дрзак и пријети, али чим дође до опасности ухвати гутањ, па нигдје га нема, не дам да га стигнете.

Хроника

Црногорске чете — дошле као страшило — Барон Ерентал и легија.

Црногорске чете. Аустро-чешка штампна примла је на се и ту тешку дужност, да вас обавијештава чак и о оних догађајима у нашој земљи о којима ми овамо, у Црној Гори, ни пома немамо. Једно од таквих изненађења прередило нам је „Pester Lloyd“ Он доноси како је овамо, у Црној Гори, закључено, да се црногорске чете од десет до дванаест хиљада, које ће превлађивати

ник bio je ...

Глад у Далмацији. Ушљед овогодншње перодике Далмација је у великој опасности. На прагу је глад. Као што се зна, живаљ ове крашевине земље махом се исхранује приносом риболова и маслина. Принос од риболова ове године био је средњи, а маслине су врло лоше родиле. Према њима је била велика суша. Те стога сада нема чиме да се хране. У широлој Далмацији је завладала велика оскудица, која је увећана пошљедњим догађајима на Балкану, јер су многи Далматинци узети у војну службу, где су задржани преко одређена рока. Далматинској влади поднесене су силне молбе, да овоме несносном стању стане на пут, али се она није на то освртала, те се сада погосара, да ће председници општина порадиати да се молбама обраде на аустријски парламент. Као што се зна, грађанска политика аустријска сконцентрисала се само на плачку и Аустрија ради само на томе, да што више своје границе прошири, не сјећајући се ни мало да ли је то човјечански или не. Слика данашње Далмације најбољи је јемац за будућност Босне и Херцеговине!

Стражар као веленздајник. У Земуну, одмах на догледу Биограда, ухашени је аустријски финансијски стражар Ђуро Караз због веленздаја. Његов злочин састоји се у оме: Ђуро је сједио у једној земунској кафани са својим друговима и разговарали, те су том приликом и ускликнули: „живјели Срби и Хрвати.“ Њихов старјешина на то скочи и дукито им рече: „Што не вицете живјели Србија и Српска Војводина!“, на шта Караз рече, да није злочин да је и то рекао као Србин. Сутра дан је Караз оптужен и затворен због веленздаја, а остали су његови другови отпуштени из службе.

Словенство. Питање талијанског свеучилишта. Становници, које су заузели југословенски јаци у погледу питања талијанског свеучилишта, ми не можемо да одобримо. Ово кажемо без околицења и отворено. Тако пише гласник народне напредне странке „Кременак“ у Шибенику и наставља:

„Нека се Талијанци даде универса, али не у Трсту, већ у којем другом граду.“ Овако се говори у круговима југословенских љака. Као разлог овом закључку навађа се, да би иначе трпни словен-

ски карактер Трста, у којему за Талијанци не дају Словенцима није пучких школа. На нашем мишљењу не стоји ни један ни други разлог. Један виши просвјетни завод не даје сигурно народносни значај једном граду, чак ако је Трст словенски данас неће сигурно бити мање словенски сјутра, кад му се даде талијанско свеучилиште. При навађању овог разлога мислимо иначе, да се ни не полази са најсигурније предпоставке, јер говориши већ данас о готовом словенству града Трста, то значи не познавати прилике Трста и боловати од мегаломаније, која се пристоји једно првашкој идеји.

Други разлог је још слабијег темеља. Ако Талијанци не дају у Трсту словенских школа, зар да им ми одвраћамо са истим оружјем и то у ствари, која није не зависи о нашој вољи? Скромно је наше мишљење, да је југословенско друштво у овом питању на кривом путу. Борба талијанских љака задивила је, може се рећи, цијелу Европу, чак мјесто да та борба буде и нама не само на поуку него и на удивљење, становници се наших љака покренуло са овим аустријским полицијом!

Не говоримо, да се то догодило на власт, јер кад би тако мислили, друкчије би говорили, али се ова чињеница не да сакрити. Југословенски јаци изјавили су се о овом предмету више дана након африканске павале њемачких друштава, кад је већ цијела штампа била изразила своје мишљење и кад се добро знало, што говори влада и полиција аустријска.

У овај час ми смо од наше омладине очекивали други, мужевитији испун и то баш у смислу сасвим опречном ономе аустријске владе. Ако они у томе нијесу имали никакве директиве, доста им је било учити становници аустријске владе и воћи обратним путем. Овај пут им је био најсигурнији и није им требало бојати се.

Ми би наиме већ једном морали бити на чист, што нам је у сличним случајевима радити. Ако аустријска полиција пристаје уз бијело, ми мора да се прикључимо црне, ако хоћемо да ударимо правим путем.

Али осим овог правила наша је омладина имала готов закључак у предмету најкомпетентнијег фактора, наиме друштва „Единости“ у Истри. И оно се задовољило у најподраднем случају са наредним свеучилиштем словенским у истој Трсту.

Да наша омладина иде даље од „Единости“ падајући тако у паручај једног нашег крвоног душманца, то нам је доста непожељно.

Ову појаву можемо да прогумачимо једино тиме, да је франко-фуртимашка струја била у овом часу код омладине јача од реалистичке и да се омладина дала занести од националног фанатизма, који баш ондје није био на мјесту.

Надамо се, да ће скоро будућност разбистрити појмове те и нашој омладини показати страну, с које из једине свака невоља бије.

Поздрави и отпоздрави

На првој редовној сједници Народне Скупштине донесена је одлука да се ге-

леграфским путем поздрави Дума у Русији и талијански парламент због његовог симпатичног држања према српској ствари, а по том и српска Народна Скупштина у Краљевини и гурјски парламент.

Поздрав руској Думи гласи: Предсједништву Думе Петроград

Почињући данас свој рад у тешким приликама, у којима се због анексије Босне и Херцеговине налази Црна Гора, црногорска Народна Скупштина хита, да Народна Представништво великога и славнога рускога народа поздрави са осјећајима братаке љубави и преданости, којима је од давнина наша отаџбина везана уз своју моћну заштитницу и словенску мајку Русију. Као вјеран тумач расположења Русији на сва времена захвалне и одане Црне Горе, црногорска Нар. Скупштина напријед је увјерна, да ће и кроз руско Народна Представништво свом снагом вијати она иста традиционална мисао Словенства, која је увијек била основ дјелања мудрих и славних руских императора, за чије је остварење Русија жртвовала на балканским пољима крв легијона својих најбољих синова. Црногорска Нар. Скупштина се нада, да ће та мисао нарочито данас, кад је слободи српскога народа и животног интересима Црне Горе запријетила велика опасност од словенскога непријатеља, наћи потпору за своје остварење у родољубљу руских народних представника и у њиховоме мушком прегнућу, да се општа словенска ствар изведе на пут среће и благостања.

Поздрављајући руско Нар. Представништво са најбољим жељама за његов усрјешан рад, црногорска Нар. Скупштина јединодушно кличе: Живјела Русија! Живио Цар Никола II.

Поздрав испраћен у Рим гласи: Г. Предсједнику Нар. Скупштине Рим

Дубоко потресени у души због потоних догађаја, али тврде вјере у будућност и ријешени, да учинимо све, да би се наше право поштовало, моји другови и ја на почетку свога рада обраћамо се својим мислима Италији и њеној Нар. Скупштини, у којој су се ових дана као одјек срца цијелога талијанскога народа чуле ријечи правде и слободе, те вас, Господине Предсједниче, молимо, да племенитој талијанској скупштини поднесете наш братачки поздрав и искрену захвалност. Више не која друга држава, Италија схваћа наш мућни положај и зато нам пружа своје симпатије и моћну моралну потпору у напорима, које чинимо у тражењу својих народних права. Ми се боримо са јединственим прегнућем и жестином, којом се за своју независност борила ваша отаџбина противу силе, која је вас угњетавала, а која сада пријети да уништи наше племе. Ми хоћемо да српскоме народу буде допуштено живјети као слободном и независном народу, и у тој светој и законитој жељи Црна Гора је увјерна, да ће код талијанског народа наћи одобрења и потпоре. Са сталним уверењем у побједу наше ствари, ми се из скорашње ваше славне историје надахњујемо, црпећи из ње при-

мјере мученичког и јуначкога пожртвовања, који распаљују наша срца. Италија је наша природна пријатељица, коју је сама природа ставила спреам нас и којој преко краткога простора мора, које куна из наших руку невјерно отегн Сич, пружамо наше руке и стављамо на располагање наша срца.

Предсједник црногорске Народне Скупштине М. Ђукановић

У Биоград је праћен овај телеграфски поздрав:

Народној Скупштини Биоград

Црногорска Народна Скупштина, сакупљена и у редован сазив за ову годину, налази се побуђена, сада више него икада, да поново поздрави Народну Скупштину Краљевине Србије, а преко ње и сву драгу браћу у Краљевини! Живјела Српска слога! Живјела Србија! Живио Српски Народ!

Из Рима је дошао овај отпоздрав:

И у име мојих другова потврђујем вам благодарност на упућеним осјећајима симпатије и уважења, које ја из дубине срца на исти начин вама изјављујем, желећи топло напредак народу црногорскоме.

Предсједник италијанске посланичке комаре Г. Маркора

Словенска лига

— Писмо из Москве

Недавно основано друштво „Словенска Лига“ има циљ да културно зближава све словенске народе. Оно треба да замени „Московско Словенско Добротворно Друштво“, које је руска влада укнивала на захтјев њемачкога и аустријскога посланика још 1878. године, одмах послије закључења Берлинског Уговора. Шта више председнику овога Друштва, чувеноме словенофилу Ивану Аксакову забрањено је било да живи у пријестоницама (Москви и Петрограду), да не би могао да агитира противу Њемаца. Сва је кривица г. Аксакова била у томе, што је он још тада криво њемачку политику за све руске поразе, не само у спољашњој но и у унутрашњој политици.

За пошљедњих тридесет година прилике су се знатно измјениле, јер влада ништа није предузела противу чувенога адвоката и представника Русије на овогодишњем словенском конгресу у Прагу, када је прије двије недеље, пред многољудно посјећеним збором, говорио оно исто што је и г. И. Аксаков, прије тридесет година како су Нијемци у пола смањили руске добитке приликом руско-турскога рата. Г. Маклаков је наводио живе примјере, како и данас вршиоци судбине рускога народа јесу људи с њемачком душом. Он је између осталог рекао да је крајње вријеме да се ми, Словени, одупремо њемачкој најезди, а то ћемо постигнути ако сада не одобримо анексију Босне и Херцеговине, јер ако се одобри анексија, Нијемци ће скоро да захвате и све Балканско Полуострво, а тада је крај и Русији. Отпор пак моћи ћемо дати, само ако се ми, Словени, удружимо а да не дамо

као и тијело. Кад је нема — гладује, онусти, и онда гута што јој год у чедует узегн, без разбора. Бара се на мисли да је дух народни зрно море. Он живи и има својих потреба. Човјека нема на свијету који би духовно био потпуно индиферентан, јер то би значило бити духом мртав. А гдје је мртви дух, мртво је и тијело. То је готов мртваци. Народ некретног мисли, мисли храном коју му даје атмосфера јачнога онштег живота, у тим мислима живи и ради. Намирити ту његову неухићку потребу треба да је прво дужност државе. Она ту дужност не смије ниопшто другом уступити. Нико њој не може јамчити, да ће тај други хранити народ онаком духовном храном, каква је за њега велике пласине потребна. То нам је неухиће и сувише јасно показало. Немајући да намари своју духовну потребу другим чим, народ је ливтом пошва за политичким агитаторима и отишао у политику. Свештенство је у том предначило, и стадо је пошло за својим пастирима. Од народа се створило до гор савих политичара. Да је свештенство одмах добро упућено било, амали бисмо ми данас својим другим народ. Али како да буде упућено кад држава сама није знала шта јој радити ваља? Народом се не управља ударцима, сурином егзотичну, другим господством, грубом полицијом, строгим наредбама, капама, казанама и синдрима. Тако се радило под Савиријом, Сардананом, Фара-

опња и њази подобим. Данас се народом најбоље управља кад се највјернији нацијатањем, доведеним у свест, усиче на његов дух, и он је онда онакав какав је у духу свом. Кад се сураоват, бој, суве наредбе и строгост казне горе данас из школе, што су се показале недовољне да дјену вапотају и од њих добре људе направе, колико то тек мора изабачено бити на друштва? Јер кад оне једино слабошко дјете не могу добрим човјеком направити, колико ће тек слабо владати човјеком? Народ не свика слуша гдје мора „с драге воље“, али је експанзивност духовнога живота његовог удрга увијек противу стеге државне, и борба се, и ако потмула и подмукла, увијек води. Та је борба палишна, и добрим напитањем даје се свести на немоја јаклу мјеру.

А то вапотање није тешко. Природа нам је сама указала пут којим треба да поћемо. Она је отворила у човјеку, у народу, потребу духовног хранења која је тако исто неододљива као и потреба тјелесне хране. Ухватимо се за тај факт. Дајмо народу, проповијеђу по прикази, онда хране каква је за далеке циљеве државне потребна, и ја ћемо изаћи народ, на који се нећемо доукавити, а кој ће се гућин дивити. Народ ће жељно да гута проповијеђи свештеничке, жељно, јер друге хране неће имати, а глад мора подмирити. Свештеник се мора пратити ортодоксији

свога позива. Он није смије више бити политички вођ своје пласне, ни мртва тачка у животној народној, који ће постојати само за то да тражни молитве за кукуруз. Црква не смије да спадне на то да служи једино цардржаву свештеничком. Она мора да служи држави и народу. Да би свештеницима овај позив њихов олакшати, треба да се за њ спреме још у богословији и треба поударно разрадити, штампати и по цијени коштовања раздавати им готове проповијеђи из области свега што ће народ у иранију, који смо обављали, васпитавати. Доцијје, кад се свештенство изјезди, оно ће само себи вапатавати по годне проповијеђи. Јер кад уће у посао, оно ће добити воље и наћи ће на усрјешма својим задолетства да започети посао са жаром даље вапатави.

За израду ових проповијеђи мора држава узети иницијативу и у договору с првеном влашћу одредити људе из свештеничког и жироког реда. Ту мора бити дјелара, приредника, историка, политичара, војника и књижевника. Ко оно што вапатаже добро чита вапатаће, да ми жељимо имати свештенике који ћеће по свом раду и положају бити исто он што су данас, већ функционари мал је не најважнији у држави. И вапач тако схвати, најбоље ће нас разумјети. Свештенички чин треба водити на много већи степен, него што је

данас. Кад од њих тражио дужности, које по својој тежини и важности далеко превапатавае садање, па и саме дужности најкрупније господе у држави, онда и њихов положај мора бити већи. Њих треба ваједначити с професорима, и то у свеу. То што учинити и с учитељима народним. Учитељске школе усичити на отворити у Великој Школи стручно педагошки факултет, који ће да даје добити учитеље и учитељице. Према новој задаци треба приустротити и богословију и подићи је на степен духовне Академије.

Само тако припородићемо свој народ. У свештенике и учитеље неће више није људи јавне спреме, људи њихих интереса, већ ваједнот антепешеније. Њих ће приодачити како вапатавани поизи с деликатно вапатавање, тако и вапатади и идлаи коју ће снаки себи у ивреду и отвореној природи вапатавати. Ми не морамо увијек да се узледамо на друге државе на да идемо увијек само вапатаваним путем. Ко иде само тралом свога вапатава, икада се с њим не може вапатавати. Он увијек вапатаје. Ми морамо поћи својим оригиналним путевима, и само тако моћи ћемо га вапатави. Само тако вапатави ћемо народ, подобан за своју велику вапатаву: само тако ћемо вапатави праву народну вапатаву.

(Наставиће се)

нас једни ударају у клин а други у плочу! Овим је г. Маклаков хтио да преко-ри Чехе, чији неки посланици хоће да одобре анексију; нарочито је споменуо г. Крамаржа, који се заплео у „словен-ском питању“ као пиле у кучинама и и сада шта више не зна како да се држи.

Да је пак могуће да Словени даду от-пор Нјемцима сведоче ови бројеви.

Словена на цијелом свијету сада има:

1.) Руси	105.925.201
2.) Пољаци	21.076.204
3.) Срба	7.865.948
4.) Чеха	7.382.100
5.) Бугара	5.272.031
6.) Словака	2.733.400
7.) Хрвата	1.896.569
8.) Словенана	1.495.000
9.) Кабуша	376.643
10.) Лужичких Срба	160.000
Свега	154.183.095

Словени сада живе:

1.) у Русији	110.723.264
2.) Аустро Угарској	23.560.252
3.) у Америци	4.546.646
4.) у Немачкој	4.289.285
5.) Бугарској	3.966.492
6.) у Србији	2.729.320
7.) у Босни и Херцеговини	1.920.552
8.) у Црној Гори	243.192
9.) у Турској	1.712.675
10.) у Румунији	102.374
11.) у Италији	48.160
12.) у другим државама	340.883
Свега	154.183.095

У свакој именованој држави живе:

1.) у Русији:	
1.) Великоруси	66.706.920
2.) Малоруси	27.241.440
3.) Бјелоруси	7.014.300
4.) Пољаци	9.465.827
5.) Бугари	227.453
6.) Срби	2.064
7.) Чеси	64.260
8.) Словаци	1.000
Свега	110.723.000

По вјери Словени се дијеле:

1.) Православни	96.140.813
2.) Католици	36.563.887
3.) Једновјерци (секта у Русији)	11.194.000
4.) Унијати	4.134.182
5.) Расколници (секта у Русији)	3.337.488
6.) Протестанти	1.600.125
7.) Мухамеданци	1.212.600
Свега	154.183.095

II. у Аустро-Угарској:

1.) Чеси	6.828.900
2.) Пољаци	4.781.745
3.) Малоруси	4.462.990
4.) Словаци	2.327.600
5.) Срби	1.912.081
6.) Хрвати	1.896.569
7.) Словинци	1.316.000
8.) Бугари	34.366
Свега	23.560.252

III. у Америци живе:

1.) Пољаци	3.000.000
2.) Словаци	404.800
3.) Руси	334.750
4.) Чеси	288.000
5.) Срби	247.680
6.) Кашуби	150.742
7.) Словенци	115.000
8.) Бугари	5.674
Свега	4.546.646

IV. у Немачкој живе:

1.) Пољаци	3.766.884
2.) Кашуби	225.901
3.) Лужички Срби	160.000
4.) Чеси	126.500
5.) Словенци	10.000
Свега	4.289.284

V. у Бугарској живе:

1.) Бугари	3.966.492
------------	-----------

VI. у Турској живе:

1.) Бугари	904.000
2.) Срби	808.675
Свега	1.712.575

VII. у Србији живе:

Срби	2.719.320
------	-----------

VIII. у Босни и Херцеговини живе:

1.) Срби	1.920.000
----------	-----------

IX. у Црној Гори живе:

Срби	243.192
------	---------

X. у Влашкој живе:

Бугари	102.200
--------	---------

XI. у Италији живе:

1.) Словенци	43.000
2.) Срби	5.160
Свега	48.160

*) Овдје треба да се примјети да Словени живе у Аустроји 17.396.960 и састављају 60,5 од свега насељена а у Мађарској 6.163.292 и састављају 27 од сто свега насељена. Словени пак у цијелој Аустро-Угарској састављају 40,5 од сто свега насељена.

XII. У разним другим државама живе:

1.) Руси	164.800
2.) Бутари	21.672
3.) Срби	6.274
4.) Словенци	11.000
5.) Чеси	64.440
6.) Пољаци	61.747
Свега	340.000

Нјемана пак има у Немачкој у Аустроји и др. државама у Европи у Азији, Африци и Америци

	58.887.690
	27.894.300
	12.322.400
Свега	101.104.390

Кад се избројке Словена одузме број Нјемаца онда излази да је Словена више на При крају ове статистике мислим да је пажно да приведем колико има и других народа, који су наши сусједи, а на име

1.) Италијанаца сада има	33.900.000
2.) Влаха сада има	10.170.000
3.) Мађара	10.170.000
4.) Грка	6.650.000
5.) Арбанаса	1.904.000
5.) Турака у Европи	1.080.000
у Азији	11.330.000
Свега	12.360.000

Москва, 17—XII—1908.
Чед. М. Јоксимић.

Дневне новости

Никољдан. Сјутра ће бити на Цетињу и по цијелој земљи на свечан начин прослављен имендан Њ. Кр. В. Књаза Господара. У катедралној манастирској цркви биће свечана служба Божја са благодарњем, на коме ће присуствовати наши великодостојници и чиновници. Послеје благодарња у Двору ће бити примање честитања. Цијела свечаност биће извршена по утврђеноме уобичајеноме реду.

Вратили се на Цетиње. Њихова Краљ. Височанства Престолонашљедник Књаз Данило и Престолонашљедниковица Књагинја Милица вратили су се прекичу са Тополице на Цетиње. Синоћ су се вратили са Крушевца на Цетиње и Њихова Височанства Књаз Мирко и Књагинја Наталија

Имендан Цара Николе. Сјутра је имендан Њ. В. Цара Николе II. Тијем поводом сјутра у 11 час. прије подне биће благодарње у дворској канели, на коме ће присуствовати наши великодостојници. У рускоме посланству посланије благодарња примаће честитања отиравник послова г. Штајн.

Толстој противу анексије. На писмо једне госпође из Србије, у коме је молила Лава Толстоја да се изјасни и он о анексији Босне и Херцеговине, гроф Толстој је одговорио, да је одлучно противу анексије и да се она ничим не да правдати.

О нашој жељезници. О новој жељезници Бар—Вир—Пазар проговорили су како страни, тако и српски листови. Сарајевска „Српска Ријеч“, доносићи извјештај о овој жељезници, вели: „Као дио српског народа радује се и српски народ у Босни и Херцеговини заједно са Црном Гором на тој драгоцјеној тековини, која ће много допринијети економском напретку њезином“.

Торпед „Хусар“ потонуо. У которски залив дошли су ратни бродови аустриски и у мјесто да Аустроји њима занлаши Црногорце, десило се то, да је један торпед по имену „Huszar“ насно на плићак између Тивата и полуострва Љуштице код грбаљског поља. Броду је одмах притекла у помоћ лађа „St. Georg“, али није успјела да спасе насукани брод. Са званичне

се стране о томе јавља ово: Аустриска торпеднаџа „Huszar“ уочи недијеље потонула је. Она је јурила брзином 25 миља пут Тивата, кад је због густе магле пабасана на подморску пећину, и на њу се насукала. У јутру, кад је настала плина, торпеднаџа је испливала, али бијаше пробијена, те како је пукотина била велика, вода сиљном брзином стаде куљати у њу. То је у брзо и потонула. Штега износи милион круна. Не каже се залуду: „Ко за туђим руном пође, сам острижен кући лође“.

Данашњи број. Због сјутрашњег празника, Св. Николе, наш лист излази дан раније, пошто сјутра штампарија не ради.

Ово је пошљедњи број што га шаљемо и онима, који нам претплату још не измирише. Од сада ћемо слати наш лист само онима, који нам претплату положи, јер на вјересију нећемо никоме слати. Зато сваки онај, који мисли да и од сада наш лист прима нека одмах положи претплату администрацији нашег листа, која се налази одмах до Зетског Дома.

Рад Н. Скупштине

— извјештаји са сједница —
II. редовна сједница
3. децембра

Сједницу је отворио предсједник Ђукановић у два сата полије подне. За министарским столом били су министри: унутрашњих дјела, војни и просвјете.

Записник прве редовне сједнице прочитао је секретар Саво Драговић, на који је Ј. Спасојевић ставио примједбу, да је изостао приједлог пош. Ш. Мартиновића да се упути поздрав Н. Скупштини у Србији.

Моље и жалбе прочитао је секретар пош. Душан Петровић.

Указ Њ. Кр. В. Књаза, којим се одлађује вјеста да може подијети Н. Скупштини приједлог буџета за 1909. год. и приједлог закона о чиновницима грађанског реда, саслушали су посланици стојећи и проглатили их усклицима: живио! Кад се приједло па дневни ред, прочитао је министарски ферификантни одбор Мартиновић извјештај о изборима Радоја Ракочевића у Колашину, Милана Поповића у Г. Црмници и Јанка Дрљевића у Г. Морачи. Одбор је мишљена, да се избор Ракочевића одобри; да је избор М. Поповића незаконит, али да се бирачки одбор не подвргне казни; и да се ради избора Ј. Дрљевића одреди анкета, да извиди како је текао.

Приступа се претресу. Избор Радоја Ракочевића усвојен је. Око избора М. Поповића повела се дуга и жива дебата. У прилог извјештаја одбора говорили су: Ђуро Дреуи, Ж. Драговић, Миса Николић, Ф. Челебић и др. чему се противили: М. Мијушковић, кап. Ристо Бошковић, Јанко Спасојевић, Ђорђе Милановић и др. Најзад је усвојен избор одборски.

И око избора Јанка Дрљевића подила се жива дебата. Јанко Дрљевић је говорио противу извјештаја одбора, а у прилог свога избора, као год и Јован Пламенац, позивајући се на раније изборе у томе крају. Ђорђе Милановић и т. д., док су противу овога избора говорили Ж. Драговић, М. Мијушковић и др. На крају је усвојено да се поступи по извјештају одбора, те да се прати анекта, која ће испитати ову ствар.

Пошто је нови посланик Ракочевић положио заклетву на положај, приступило се избору анкете, која ће ићи у Г. Морачу, да провјери избор Дрљевића. У ову су анекту ушли: Лазар Петровић, Филип Протић и Крсто Шарановић.

Тиме је и ова сједница закључена.

III. редовна сједница

4. децембра
Сједница је почела у 3 сата послије подне. За предсједничким столом предсједник Ђукановић и потпредсједник М. Николић, као и секретар Саво Драговић и пош. Душан Петровић.

За министарским столом сви министри. По прочитању записника друге редовне сједнице, пош. Ђорђе Милановић измјера што му говор није опширније

саопштен, а Живко Драговић измјера што је записник опширан, са чиме се и Ј. Спасојевић слаже.

Читају се жалбе и моље, које се упућују одбору.

Чита се указ Њ. Кр. В. Књаза, којим дозвољена да се Скупштини може подијети приједлог закона о устројству војске. Указ су саслушали посланици стојећи и проглатили га клицањем живио.

Секретар Саво Драговић, чита поздрав Н. Скупштини у Србији, који се прима акламацијом, а када је прочитан поздрав парламенту у Цариграду, М. Мијушковић налага да је имнеријалстички, те се око тога претире са Ж. Драговићем. Скупштина оставља предсједничству да поступи по увиђањности.

Пошто је прочитан и отио поздрав галијанске коморе настао је одмор, за које је пријеме пршен избор чланова одбора за буџет и за приједлог закона о чиновницима.

По одмору је објављено да су илабрани:

у **финансијски одбор:** Живко Драговић, Јанко Милић, кадија Карађузовић, Саво Вулегић, Ристо Поповић, Ђуро Дреуи, Божо Вујошевић, Саво Кривоканић, и Гавро Протић; и

у одбор за **закон о чиновницима** грађанског реда: Ристо Бошковић, Радоје Ракочевић, Мило Татар, Шћено Мартиновић, др. Митар Радуловић и Вуко Кривоканић.

Сједница је закључена у 4 сата послије подне.

Наши записи

Објава рата
По угледу на неке стране листове, особито бечке, и неки хрватски листови почели су да доносе оригиналне телеграме са Цетиња тобоже од њихових дописника, који, изглед будући речено, постоје на Цетињу тамак као и на Марсу, те под видом тих „телеграма“ трпају све што им на намаг падне. Због тога се кроз такве листове простирају силне неистине о нама и гомолају измишљотине на товари. Једна од тих фабрикованих вјести је и телеграм, који налазимо у загребачком „Рокрет-у“, а који свако гласи: „Неколи Црногорци кажу, како дознајем, да се Црна Гора кани повсе спремити до православног Божића и да је Књаз одлучио ванвјештати официјално рат за 7. сјечња, одмах после Божића.“ Дакле: Књаз одлучио да објави рат по Богојасењу, а Црна Гора се тек кани да се спреми!
Хартија све три!

Народно здравље

Туберкулоза и код наших мале дјеце. — Туберкулоза има и међу дјетом, нарочито школовом. Али не има много и у савном раном дјетству, па и међу одојчадима. Тако је и пр. тачним испитивањем дознано, да је међу 1383 смртна случаја туберкулозе код дјеце испод 14 година било 245 или 17,2% код дјеце испод године дана. По мјесецима староста били су и смртни случаји овако релативно:

Умрло је од туберкулозе код дјеце испод године:	
У 1. мјесецу живота	3 у 7. мјесецу живота 15
" 2 "	" 7 " 8 " 19
" 3 "	" 23 " 9 " 46
" 4 "	" 15 " 10 " 21
" 5 "	" 30 " 11 " 13
" 6 "	" 24 " 12 " 20

Други исп. тачних посматрања из год. 1903. — 1904. дао је још жалосније податке. По свим посматрањима било је међу 159 смртних случајева од јектине код дјеце 54 случаја (33,96%) код одојчад, а 37 случаја (23,2%) код дјеце у другој години живота — свега, дакле, 91 случај или 57,2% испод 2 године живота.

Једна стара наредба у борби против туберкулозе — Напулски едикт од год. 1782. има међу осталог одредаба и ове, које се односе на хаљине јектичаних болесника.

§ Надовска власт инвентира (пописује) све хаљине туберкулозног болесника, послеје исте смртне мора се уприти, јесу ли све пописане хаљине на броју. Исполуштено према шасти у том погледу казни се тачнином или извештајем (пробавом) на лађама.

§ Стробо ће се казнити онај, који хаљине јектичаника купије или продаје.

Тако су се власти старале да спрече трајање још прије 126 година.

Књижевност

Споменица о паду дубровачке републике 31. I. 1808 — 31. I. 1908), коју је приредио лист „Срп“ под уредничтвом проф. А. Вучегића, може се добити у свакој српској или хрватској књижари или код администрације „Срп“ у Дубровнику. Стаде 4 кр., дивотно издање 5 круна.